Sluneční hodiny 2. kvartálu roku 2026.

Jaromír Ciesla

Za druhý kvartál roku 2026 se katalog slunečních hodin rozrostl o 15 nových záznamů. Domácích záznamů bylo 12 a zbývající 3 pocházejí ze zahraničí.

V obci Strážovice na Hodonínsku se nacházejí svislé sluneční hodiny, které získaly největší počet hlasů a tím se umístily na prvním místě.

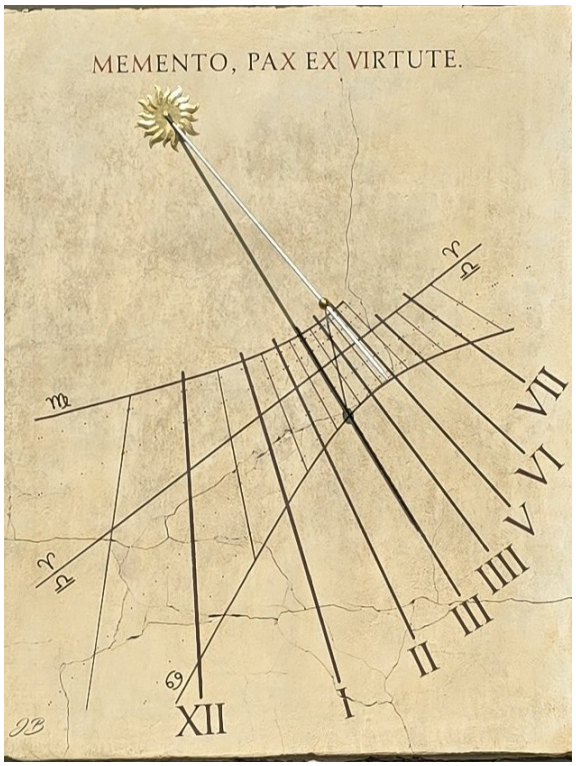
Hodiny zhotovil pan Brejcha na stěně udírny na zahradě za domem. Na hodinách je patrný sklon přímky pro rovnodennost, která se svažuje zprava do leva. To je z důvodu azimutu stěny, která je natočena o 60,5° k západu. Rovněž si můžeme povšimnout, že polední přímka neleží na svislici, ale je mírně odkloněna. Podle toho je patrné, že číselník hodin je počítaný pro čas pásmového poledníku. Jelikož se nacházíme 2° východně od pásmového (15.) poledníku, činí odchylka 8 minut. Říkáme, že hodiny jsou korigovány o zeměpisnou délku.

Rozměr číselníku je 1,3x1,6 m, délka šikmého ukazatele s nodem je 61,5 cm. Pracovní rozsah hodin je od půl dvanácté do půl osmé večer. Celé hodiny jsou vynesené tlustou čarou a označené římskou číslicí od XII do VII. Půlky hodin jsou vynesené tenkou čarou.

Součástí číselníku jsou také datové čáry pro rovnodennost, letní a zimní slunovrat. Čáry jsou označené symbolem znamení zvěrokruhu. Zde se orientujeme polohou stínu nodu (kuličky na ukazateli) na číselníku.

U hodin se šikmým ukazatelem si můžeme všimnout jedné věci, a tou je skutečnost, že pokud jsou hodiny správně zkonstruovány, lze ukazatelem a kteroukoliv hodinovou čarou proložit rovinu. Je to z toho důvodu, že prodloužením hodinových čar a ukazatele se dostaneme do jednoho průsečíku. Pozor! Ne vždy je to znamení, že hodiny jsou správně zkonstruované.

Latinský text nad ukazatelem Memento, Pax Ex Virtute (Pamatujte, že mír pramení ze ctnosti) obsahuje chronogram MMXXVI (2026) označující rok vzniku.

Strážovice, kat. č. HO 38. Autor fotografie: Jiří Brejcha

V zahraniční části se vybíralo jenom ze tří kandidátů. Všechny troje hodiny byly provedeny kvalitně, přesně a i vzhledově poutavé. Nejvíce hlasů nakonec získaly velké svislé sluneční hodiny na městské knihovně v polském městě Piotrków Trybunalski.

Jejich rozměr je asi 12x10 m a zabírají skoro polovinu proskleného křídla budovy. Celý číselník je vypískovaný do skla a je gnómicky velice bohatý.

Hodinové čáry jsou vynesené od jedenácté hodiny dopolední do deváté hodiny a patnácté minuty odpolední s rozestupy po patnácti minutách. V horní části číselníku jsou hodinové čáry označené římskými číslicemi XII – XII – IX a s připojeným textem CZAS ZYMOWY (zimní čas). Hodiny ukazují pravý sluneční čas s korekcí na zeměpisnou délku, to znamená, že ukazují pravý sluneční čas patnáctého poledníku. Kolem rysky pro dvanáctou hodinu je vynesena analena s vyznačenými segmenty pro jednotlivá roční období, takže lze snadno odvodit časovou odchylku mezi časem slunečním a občanským. Na spodní straně jsou tyto hodinové čáry označeny I – X s textem CZAS LETNI (letní čas).

Necelých 20 minut nalevo od hodinové čáry pro 12. hodinu je vynesena polední čárkovaná čára, na kterou dopadá stín ukazatele v pravé poledne. Vedle ní je text POLUDNIE SLONECZNE (Pravé poledne).

Hodinové rysky jsou ohraničené hyperbolami letního a zimního slunovratu, a nechybí ani ostatní datové čáry pro vstupy Slunce do jednotlivých znamení. Datové čáry jsou po krajích označené symboly příslušných znamení.

Jako ukazatel je použit asi tři metry dlouhý polos (ukazatel rovnoběžný se zemskou osou) zakončený šipkou, která slouží jako nodus. V horizontální rovině vedené s koncem ukazatele je na skleněné stěně vynesená vodorovně čárkovaná čára symbolizující místní horizont. Nad tuto hranici se konec stínu již

nedostane, jelikož Slunce právě zapadá. Pomocí datových čar lze tak snadno odhadnout přibližnou dobu západu Slunce pro dané období.

Vnímavý pozorovatel si jistě všimne ještě jedné čárkované čáry, jedná se o Substylos což je přímka na číselníku slunečních hodin, která představuje kolmý průmět stínového ukazatele (polosu) na rovinu slunečních hodin.

Piotrków Tribunalski, Polsko, kat. č.: PL LO 19. Autor snímku: Janusz Wiland